

EUROOPAN PARLAMENTTI

1999

2004

Istuntoasiakirja

LOPULLINEN
A5-0281/2000

11. lokakuuta 2000

MIETINTÖ

Komission kahdeksas katsaus valtion tuesta Euroopan unionissa
(KOM(2000) 205 – C5-0430/2000 – 2000/2211(COS))

Talous- ja raha-asioiden valiokunta

Esittelijä: Jonathan Evans

SISÄLTÖ

	Sivu
ASIAN KÄSITTELY	4
PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS.....	5
PERUSTELUT.....	9

ASIAN KÄSITTELY

Komissio välitti 3. toukokuuta 2000 päivätyllä kirjeellä Euroopan parlamentille kahdeksannen katsauksensa valtion tuesta Euroopan unionissa (KOM(2000) 205 – 2000/2211(COS)).

Parlamentin puhemies ilmoitti 8. syyskuuta 2000 pidetyssä istunnossa lähettäneensä kyseisen kertomuksen asiasta vastaavaan talous- ja raha-asioiden valiokuntaan sekä lausuntoa varten teollisuus-, ulkomaankauppa-, tutkimus- ja energiavaliokuntaan (C5-0430/2000).

Talous- ja raha-asioiden valiokunta oli nimittänyt 23. marraskuuta 1999 pidetyssä kokouksessa esittelijäksi Jonathan Evansin.

Valiokunta käsitteli komission kertomusta ja mietintöluonnosta 10. heinäkuuta, 28. elokuuta, 13. syyskuuta ja 11. lokakuuta 2000 pidetyissä istunnoissa.

Viimeksi mainitussa kokouksessa se hyväksyi päätöslauselmaesityksen äänin 30 puolesta, 4 tyhjää.

Äänestyksessä olivat läsnä seuraavat jäsenet: Christa Randzio-Plath (puheenjohtaja), Ioannis Theonas (varapuheenjohtaja), Jonathan Evans (esittelijä), Richard A. Balfe, Luis Berenguer Fuster, Pervenche Berès, Renato Brunetta (Alejandro Agag Longon puolesta), Hans Udo Bullmann, Ingo Friedrich (José Manuel García-Margallo y Marfilin puolesta), Robert Goebbels, Christopher Huhne, Liam Hyland, Pierre Jonckheer, Othmar Karas, Giorgos Katiforis, Piia-Noora Kauppi, Gorka Knörr Borràs, Wilfried Kuckelkorn (Simon Francis Murphyn puolesta), Werner Langen (Christoph Werner Konradin puolesta), Alain Lipietz, Astrid Lulling, Peter Michael Mombaur (José Javier Pomés Ruizin puolesta), Fernando Pérez Royo, Bernhard Rapkay, Karin Riis-Jørgensen, Amalia Sartori, Olle Schmidt, Peter William Skinner, Charles Tannock, Marianne L.P. Thyssen, Helena Torres Marques, Bruno Trentin, Theresa Villiers ja Karl von Wogau.

Teollisuus-, ulkomaankauppa-, tutkimus- ja energiavaliokunta päätti 13. syyskuuta 2000 olla antamatta lausuntoa.

Mietintö jätettiin käsiteltäväksi 11. lokakuuta 2000.

Tarkistusten jättämisen määräaika ilmoitetaan sen istuntojakson esitysluonnoksessa, jonka aikana mietintöä käsitellään.

PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS

Euroopan parlamentin päätöslauselma komission kahdeksannesta katsauksesta valtion tuesta Euroopan unionissa (KOM(2000) 205 – C5-0430/2000 – 2000/2211(COS))

Euroopan parlamentti, joka

- ottaa huomioon komission kahdeksannen katsauksen valtion tuesta Euroopan unionissa (KOM(2000) 205¹ – C5-0430/2000),
- ottaa huomioon komission kertomuksen (KOM(2000) 83²),
- ottaa huomioon komission XXIX kilpailupolitiikkaa koskevan kertomuksen - 1999 (SEC(2000) 720³),
- ottaa huomioon 18. tammikuuta 2000 antamansa päätöslauselman komission kertomuksesta yhteisön säännöistä valtion tuesta terästeollisuudelle 18 päivänä joulukuuta 1996 tehdyn komission päätöksen N:o 2496/96/EHTY (terästukisäännöt) täytäntöönpanosta vuonna 1998⁴,
- ottaa huomioon EY:n perustamissopimuksen 87, 88 ja 89 artiklan,
- ottaa huomioon työjärjestyksen 47 artiklan 1 kohdan,
- ottaa huomioon talous- ja raha-asioiden valiokunnan mietinnön (A5-0281/2000),
- A. ottaa huomioon, että perustamissopimuksessa on tiukat säännökset sellaisesta valtion tuesta, joka saattaa vääristää Euroopan unionin kilpailuolosuhteita,
- B. ottaa huomioon, että Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 87, 88 ja 89 artiklassa määritelty valtion tuki on Euroopan unionin kilpailupolitiikan keskeinen elementti,
- C. ottaa huomioon, että komissiolle on myönnetty keskeinen tehtävä sen varmistamisessa, että jäsenvaltiot noudattavat perustamissopimuksen ehtoja,
- D. katsoo, että yhteensopivien ja näin ollen Euroopan komission hyväksymien valtion tukien olemassaolo edellyttää tavoiteltujen päämäärien konkretisoimisen lisäksi myös demokraattista valvontaa,
- E. katsoo, että Euroopan parlamentin roolia on vahvistettava, jotta se voi harjoittaa sille kuuluvaa komission hyväksymien tukien valvontaa ja sen seuranta, että tukia on käytetty perustamissopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi,

---

¹ Ei vielä julkaistu EYVL:ssä.

² Ei vielä julkaistu EYVL:ssä.

³ Ei vielä julkaistu EYVL:ssä.

⁴ Ei vielä julkaistu EYVL:ssä.

- F. ottaa huomioon, että jos jäsenvaltiot eivät ole noudattaneet valtion tukea koskevia yhteisön säännöksiä, niitä vastaan on nostettu kanne Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa,
- G. ottaa huomioon, että komissio on päättänyt myöntää poikkeuksen *de minimis* -säännöllä määriteltyjen pienempien valtion tukien tapauksessa,
1. palauttaa mieliin, että valtion tuen valvonta EU:ssa keskittyy periaatteeseen, jonka mukaan valtion tuen maksaminen ei ole yhteismarkkinoiden periaatteiden mukaista, mutta tällaisen avun myöntäminen jäsenvaltioiden toimesta saattaa olla perusteltua poikkeustapauksissa;
  2. pitää valitettavana kahdeksannen katsauksen havaintoa, jonka mukaan jäsenvaltioiden myöntämien valtion tukien määrä on noussut useimmissa EU:n jäsenvaltioissa ja vaatii komissiota jatkamaan tiukkaa linjaa erityisesti alakohtaisen ja tapauskohtaisen tuen valvomisessa;
  3. toivoo, että komissio ei unohda pieniä valtion tukia; muistuttaa, että pienet valtion tuet voivat pienillä markkinoilla olla pienten ja keskisuurten yritysten kannalta suhteellisesti tuhoisampia kuin suuret valtion tuet suurilla markkinoilla, joilla toimii suuria yrityksiä;
  4. varoittaa valtiontukien mahdollisista haittavaikutuksista etenkin tapauksissa, joissa yrityksiä houkutellaan siirtymään jäsenvaltiosta toiseen, minkä seurauksena yritykset saattavat vain hakea parhaita tukia ilman, että ne tuovat lisäarvoa EU:n yhteisille päämäärille;
  5. pitää myönteisenä komissaari Montin henkilökohtaista panosta valtion tukea koskevan rekisterin ja tilastotaulukon käyttöönotossa ja tukee komissaari Montin esittämää aikataulua kyseisen julkaisun suhteen;
  6. arvostaa komission päättäväisyyttä parantaa valtion tuen seurattavuutta siten, että jäsenvaltioiden on tuotettava säännöllistä ja täsmällistä tietoa;
  7. katsoo, että asetuksen 659/99 antaminen on merkinnyt huomattavaa edistystä valtion tukia koskevien tapausten käsittelyssä, vaikka joitakin aikaisemmin ilmenneitä ongelmia onkin vielä ratkaisematta (esimerkiksi hakemuksen käsittelyn määräaika sekä tukea myöntävien valtiosta riippumattomien elinten, tukea vastaanottavien yritysten ja kuluttajien osallistuminen);
  8. toistaa pitävänsä valitettavana sitä, että valtion tukea koskevat tiedot annetaan edelleen vain yhteen lasketussa muodossa ja vaatii täsmällisempien tietojen julkaisemista myönnetyn tuen tarkoituksesta, tuetuista aloista ja tukea vastaanottavista yrityksistä;
  9. kehottaa komissiota panemaan tehokkaasti täytäntöön päätökset, jotka koskevat laittomasti maksetun valtion tuen takaisinmaksua, ja kehottaa komissiota esittämään tätä koskevia ehdotuksia;

10. vahvistaa, että Euroopan parlamentin on saatava tietoa komission hyväksymästä valtion tukea koskevasta seurannasta;
11. korostaa, että verojärjestelyjen ja valtion tukien tutkiminen on tärkeää niiden kilpailua vääristävän vaikutuksen vuoksi, ja kehottaa jäsenvaltioita toimittamaan tarvittavat tiedot komissiolle;
12. kehottaa komissiota antamaan ehdotuksia terästeollisuuden tukisääntöjen (komission päätös 2496/96/EHTY, tehty 18. joulukuuta 1996) pidentämisestä vuoden 2001 jälkeen sen varmistamiseksi, että terästeollisuuden valtion tukia valvotaan tehokkaasti;
13. panee merkille, että kivihiiliteollisuudelle myönnettyjä huomattavia valtion tukia lukuunottamatta tämän teollisuudenalan keskipitkän aikavälin tulevaisuutta ei yleensä ole turvattu, koska kivihiiltä tuottavat yritykset eivät ole tehneet merkittäviä rakenteellisia muutoksia ja koska kilpailupaineita ei ole olemassa;
14. katsoo, että vaikka autoteollisuuden tuki on vähentynyt 18 prosentilla vuosina 1996–1998 suhteessa vuosiin 1994–1996, on otettava huomioon Euroopan unionin kasvava ylikapasiteetti tällä alalla;
15. yhtyy komission toteamukseen, jonka mukaan suorien ulkomaisten sijoitusten tukeminen voi olla yhteisön edun mukaista, jos se edistää Euroopan teollisuuden kilpailukykyä;
16. on huolissaan Euroopan laivanrakennusteollisuudesta; kehottaa arvioimaan Etelä-Korean mahdollisen valtion tuen seurauksia laivanrakennusteollisuudelle 31. joulukuuta 2000 jälkeen;
17. panee merkille, että lentoliikennealan väliaikaiset tuet ovat vähentyneet viimeisimmän jakson aikana, mutta huomauttaa, että tämä tuki on vain osa kyseiselle alalle verohelpotuksina myönnettyistä tuntuista tuista, mitä komissio katsoo läpi sormiansa, vaikka ne vääristävät kilpailua muihin liikennemuotoihin nähden;
18. katsoo, että verohelpotukset ja tuet voivat auttaa ottamaan käyttöön moderneja ympäristöä suojelevia tekniikoita, jotka lisäävät uusiutuvien energioiden käyttöä ja energian säästöä sekä vähentävät osaltaan päästöjä;
19. vaatii komissiota antamaan ehdotuksia, joiden mukaan kaikkien jäsenvaltioiden on otettava käyttöön hiilidioksidipäästöjä koskevia rahoitusvälineitä, millä estetään mahdollinen kilpailun vääristyminen;
20. vaatii komissiota varmistamaan, että ehdokasvaltioiden kanssa käytävissä liittymisneuvotteluissa EU:n valtion tukien valvontaa koskevien kysymysten osalta otetaan huomioon näiden valtioiden erityistilanne ja että ennen liittymistä saatetaan tarvita erityissääntöjä ja liittymisen jälkeen siirtymäkausia, jotta nämä valtiot voivat luoda monipuoliset, kilpailukykyiset ja kestävä kehityksen periaatteiden mukaiset kansantaloudet ja jotta näiden valtioiden tuotantojärjestelmää ei tarpeettomasti tuhota;

21. kehottaa Euroopan komissiota muuttamaan valtion tukea koskevaa yhdeksättä katsausta siten, että rahoituspalvelualan tuen valvonnan toteutusta arvioidaan yksityiskohtaisemmin ja että siinä yhteydessä otetaan huomioon, että tämän alan valtion tukeen myönnettyillä varoilla saattaa olla kohtuuttomia seurauksia kilpailulle;
22. pitää myönteisenä muutoksena valtion tukea koskevan katsauksen julkaisemista vuosittain, mutta kehottaa komissiota sisällyttämään tuleviin katsauksiin jakson, jossa arvioidaan selvityskauden jälkeisiä tapahtumia, komission arvio tulevaisuuden trendeistä mukaan lukien;
23. suosittelee, että valtion tukien valvonnan on jatkossakin kuuluttava komissiolle, ja muistuttaa, että valtion tukien valvonnan hajauttaminen saattaa merkitä sitä, että valtion tuki jäsenvaltioissa kasvaa edelleen;
24. pyytää, että parlamentille tiedotetaan säännöllisesti valtion tukia käsittelevän neuvontakomitean komissiolle toimittamista lausunnoista ja jäsenvaltioiden mahdollisista poikkeavista kannoista;
25. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle ja komissiolle.

PERUSTELUT

1. Johdanto

Valtion tukea, joka voi vääristää kilpailuedellytyksiä Euroopan unionissa, säädelään tiukoilla perustamissopimuksen säännöillä. Valtion tukea koskevissa perussäännöissä, kuten EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklassa säädetään, että tuki, joka vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu yhteismarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Komissio on kuitenkin päättänyt luoda pienempiä tukisummia koskevan poikkeuksen, kuten de minimis -säännössä⁵ on määritetty. Komission kokemusten perusteella voidaan todeta, että kolmen vuoden kuluessa annettu alle 100 000 euron tukisumma ei juurikaan vaikuta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan eikä vääristä tai uhkaa vääristää kilpailua.

Yhteismarkkinoiden äskettäinen lopullinen toteuttaminen on lisännyt valtion tuen tehokkaan valvonnan tarvetta. Jäsenvaltiot ovat käyttäneet valtion tukea perinteisesti teollisuus- ja sosiaalipolitiikan välineenä. Valtion tuki voi kuitenkin yhteismarkkinoilla häiritä vapaata kilpailua estämällä varojen kaikkein tehokkaimman kohdentamisen. Lisäksi sen avulla tehottomammat yritykset säilyvät hengissä tehokkaampien yritysten kustannuksella, ja siksi se heikentää taloudellista hyvinvointia ja vähentää yritysten halukkuutta parantaa tehokkuuttaan. Koska tukea rahoitetaan julkisista varoista, se voi olla myös taakkana veronmaksajille.

Komissiolla on keskeinen asema sen varmistamisessa, että jäsenvaltiot noudattavat perustamissopimuksen⁶ yksityiskohtaisia sääntöjä. Jos jäsenvaltiot eivät ole noudattaneet valtion tukea koskevia yhteisön sääntöjä, niitä vastaan on nostettu kanne Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa. Tämän arvostelijat ovat syyttäneet komissiota kansalliseen itsemääräämisoikeuteen puuttumisesta, koska jäsenvaltiot eivät voi vapaasti myöntää taloudellisia etuja tietyille taloutensa aloille. Vastauksena näihin näkemyksiin komissio on määrittänyt useita tapauksia, joissa "poikkeukset" katsotaan hyväksyttäväksi. 87 artiklan 2 kohdan mukaisesti valtion tuki voi olla perusteltua seuraavissa olosuhteissa:

- a) yksittäisille kuluttajille myönnettävä sosiaalinen tuki, joka myönnetään harjoittamatta syrjintää tuotteiden alkuperän perusteella;
- b) tuki luonnonmullistusten tai muiden poikkeuksellisten tapahtumien aiheuttaman vahingon korvaamiseksi;
- c) tuki Saksan uusille osavaltioille.

Lisäehdot, joiden mukaan aluetukea voidaan pitää soveltuvana yhteismarkkinoille, on määritetty 87 artiklan 3 kohdassa. Nämä ehdot ovat seuraavat:

- a) tuki taloudellisen kehityksen edistämiseksi alueilla, joilla elintaso on poikkeuksellisen alhainen tai joilla vajaatyöllisyys on vakava ongelma;

⁵ De minimis -säännössä asetetaan 100 000 ecun raja (tasaava tuki) kolmen vuoden ajaksi. Tämän kynnysluvun alittaviin summiin ei sovelleta 87 artiklan 1 kohtaa.

⁶ 88 artiklan mukaisesti valtion tuen valvonnasta vastaa yksinomaan komissio.

- b) tuki Euroopan yhteistä etua koskevan tärkeän hankkeen edistämiseksi tai jäsenvaltion taloudessa olevan vakavan häiriön poistamiseksi;
- c) tuki tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseksi;
- d) tuki kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseksi, jos tuki ei muuta kaupankäynnin edellytyksiä;
- e) muu tuki, josta neuvosto päättää määräenemmistöllä komission ehdotuksesta.

Jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle kaikista valtion tuen myöntämistä koskevista suunnitelmista. Komissio voi harkinnanvaraisesti päättää, voidaanko ehdotettuun tukeen soveltaa poikkeusta⁷. Komission päätöksiin vaikuttavat yrityksen koko, sen sijaintipaikka, asianomainen toimiala, tuen tarkoitus, jne. Komissio on hyväksynyt joitakin "horisontaalisia" sääntöjä tarjotakseen kehyksen tai suuntaviivan tuen myöntämiseksi eri toimialoille ja alueille. Näitä kehyksiä tai suuntaviivoja sovelletaan seuraaviin tukiryhmiin:

- tuki pienille ja keskisuurille yrityksille (pk-yritykset);
- tuki tutkimukselle ja kehitystyölle (T&K);
- tuki ympäristönsuojelulle ja energiansäästölle;
- tuki vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseen ja rakenneuudistukseen;
- tuki työllisyydelle;
- tuki harjoittelulle.

Komissio on myös hyväksynyt toimialakohtaisia tai "alakohtaisia" sääntöjä, joissa määritetään komission valtion tukea tietyillä toimialoilla koskeva kanta. Nämä toimialat on jaettu eri aloihin. Esimerkiksi herkkiä aloja, kuten kivihiili-, teräs-, synteettikuitu-, moottoriajoneuvo- ja laivanrakennusaloja kohdellaan rajoittavammin kuin muita aloja. Valtion tukea koskevia sääntöjä sovelletaan maatalouden alalla vain rajoitetusti, kuten neuvosto on määritellyt EY:n perustamissopimuksen 36 artiklan mukaisesti. Perustamissopimukseen sisältyy liikenteen alaa koskevia erityissääntöjä (73 ja 76 artiklat). Lisäksi 154 artiklassa säädetään yhteisön tuesta Euroopan laajuisille liikenneverkoille.

Komissiossa ja jäsenvaltioissa on esiintynyt selkeää avoimuuden puutetta, ja siksi komissio julkaisee säännöllisesti valtion tukea koskevia katsauksia. Näitä katsauksia on julkaistu vuodesta 1988 alkaen joka toinen vuosi, ja vuonna 1998 komissio päätti julkaista katsauksia vuosittain. Katsauksissa käytetään vertailevaa menetelmää valtion tuen vaihtelujen mittaamiseksi EU:n tasolla kokonaisuudessaan ja kansallisella tasolla. Jokaisen katsauksen tarkoituksena on koota valtion eri tukimuotoja koskeva kerätty aineisto, analysoida se ja tehdä siitä johtopäätökset.

---

⁷ Komissiolla on 87 artiklan 3 kohdan mukaisesti laajat valtuudet arvioida, soveltuuko tuki yhteismarkkinoille. 88 artiklan 1 kohdassa edellytetään, että komissio seuraa jatkuvasti voimassa olevia tukijärjestelmiä. 88 artiklan 3 kohdassa edellytetään, että jäsenvaltiot pyytävät komissiolta etukäteen luvan, ennen kuin voivat toteuttaa tukisuunnitelmansa.

2. Yleiskatsaus valtion tukea Euroopan unionissa koskevasta kahdeksannesta vuosikatsauksesta

Kahdeksas vuosikatsaus antaa yleiskuvan vuosina 1994–1998 myönnetystä valtion tuesta. Se sisältää valtion tuen, joka on myönnetty teollisuus-, maatalous-, kalastus-, kivihiili-, liikenne- (rautatiet, sisävesiliikenne, meri- ja lentoliikenne) ja rahoituspalvelualoille. Vuosikatsaus on ulotettu uusille aloille sisällyttämällä siihen matkailulle, tiedotusvälineille ja kulttuurille myönnettyä tukea koskeva aineisto. Ensimmäistä kertaa on otettu mukaan tuki työllisyydelle ja koulutukselle, ja tuki hiilidioksidin ja muiden kaasupäästöjen vähentämisen kannustamiseksi on tuotu esille. Jotta analyysissä voitaisiin osoittaa keskipitkän aikavälin suuntausten muuttuminen, siinä keskitytään vuosittaisen keskiarvon välisiin eroihin kolmen vuoden aikana vuosina 1994–1996 ja 1996–1998.

I osio – Tuki valmisteteollisuudelle

Valmisteteollisuudelle on myönnetty enemmän valtion tukea kuin millekään muulle alalle. Sen osuus yhteisössä myönnetyn tuen kokonaismäärästä on 35 %. Tämän alan analyysi on katsauksen keskipisteenä.

Valtion tuki valmisteteollisuudelle on vähentynyt asteittain vuodesta 1994 alkaen. Esimerkiksi vuosina 1994–1996 tuki oli 38 531 miljoonaa euroa ja vuosina 1996–1998 se oli laskenut 32 639 miljoonaan euroon. Jokaista jäsenvaltiota koskeva analyysi osoittaa, että valmisteteollisuudelle myönnetyn valtion tuen vähentyminen on johtunut pääasiassa Saksan uusista osavaltioista ja Italiasta. Pienempää laskua on tapahtunut myös Belgiassa, Espanjassa ja Portugalissa, mutta todellisuudessa tukitasot ovat nousseet kymmenessä muussa jäsenvaltiossa. Näyttää siltä, että tukitasot ovat asteittain nousemassa pitkällä aikavälillä Itävallassa, Tanskassa, Irlannissa, Luxemburgissa ja Ruotsissa. On kuitenkin tärkeää muistaa, että jäsenvaltioiden myöntämät tukimäärät eroavat toisistaan edelleen huomattavasti.

Jos valmisteteollisuudelle myönnetty tuki ilmaistaan prosenttiosuutena arvonlisäyksestä, siinä on havaittavissa laskua. Vuosina 1994–1996 sen osuus oli 2,8 % ja vuosina 1996–1998 se oli laskenut 2,3 prosenttiin. Tuen kokonaismäärä työllistettyä henkilöä kohti on laskenut vuosittain. Vuonna 1994 se oli 1 357 euroa ja vuonna 1998 se oli laskenut 1 007 euroon.

Tukimäärä neljässä koheesiomaassa (Kreikka, Irlanti, Portugali ja Espanja) on noussut 8 prosentista (1994–1996) 9 prosenttiin (1996–1998). Saksan uusille osavaltioille myönnetyn tuen osuus on ollut noin 26 % (eli 8 607 miljoonaa euroa) valmisteteollisuudelle myönnetyn valtion tuen kokonaismäärästä. Tuen osuus neljässä merkittävimmissä kansantaloudessa (Saksa, Iso-Britannia, Ranska ja Italia) on laskenut 84 prosentista (1994–1996) 80 prosenttiin (1996–1998).

Katsauksessa luokitellaan valmisteteollisuuden tuki sen mukaan, onko tuki horisontaalista, alakohtaista vai alueellista. Kansallinen aluetuki on ohjattu tietyille alueille usein rakennerahastojen yhteisrahoituksena. On usein vaikeaa luokitella tukea yhden tavoitteen alle, ja siksi on oltava varovaisia tehtäessä johtopäätöksiä pitemmän aikavälin muutoksista ja muutoksista jäsenvaltioiden välillä. Kun tämä pidetään mielessä, voidaan todeta, että noin 57 % valmisteteollisuudelle myönnetystä tuesta on suunnattu alueellisiin tavoitteisiin, 35 % horisontaalisiin tavoitteisiin ja 8 % tietyille aloille.

Useimmat EU:n valtiot ohjaavat suuren prosenttiosuuden tuestaan horisontaalisiin tavoitteisiin, ja valmisteteollisuudelle myönnetyn horisontaalisen tuen osuus on 35 %. Etusijalle on asetettu tutkimus ja kehitystyö (T&K), jota seuraavat pienet ja keskisuuret yritykset (pk-yritykset). Yritysten saneerauksen ja rakenneuudistuksen osuus on 8 % ja siihen liitetään tavallisesti negatiiviset ulkoiset kustannukset, joiden vuoksi tätä tukea on valvottava tarkasti.

Valmisteteollisuuteen sisältyvässä laivanrakennuksessa sekä valmistukseen että rakenneuudistukseen myönnettyä tukea säädellään seitsemännellä laivanrakennusta koskevalla direktiivillä. Sopimukseen liittyvä toimintatuki riippuu direktiivin mukaisista tukirajoista ja kattaa uudet alukset sekä tuotantosuunnan muuttamiset. Raporttiajanjaksona tukiraja oli 4,5 % sopimusarvosta sekä niiden alusten, joiden sopimusarvo oli alle 10 miljoonaa euroa, että tuotantosuunnan muuttamisten osalta, ja 9 % sopimusarvosta niiden alusten osalta, joiden sopimusarvo oli yli 10 miljoonaa euroa. Toimintatuki väheni marginaalisesti kaikissa maissa Ranskaa lukuun ottamatta, ja tuki laivanrakennukselle kehitysmaissa laski 65 % vuosina 1996–1998. Tuki rakenneuudistukselle nousi 655 miljoonasta eurosta (1994–1996) 903 miljoonaan euroon (1996–1998).

Autoteollisuudessa valtion tukea myönnetään alueellisten järjestelmien sekä avustus-, rakenneuudistus- ja harjoittelujärjestelmien kautta. Tapausten vähäisen määrän takia on vaikea tehdä mitään yleisiä suuntauksia koskevia konkreettisia johtopäätöksiä, mutta tuki on laskenut 581 miljoonasta eurosta (1994–1996) 477 miljoonaan euroon (1996–1998). Autoteollisuudelle kaikkein suurimpia tukimääriä myöntävät valtiot ovat Saksa, Iso-Britannia ja Ranska. Iso-Britannian hallitus ehdotti äskettäin tukipakettia Birminghamissa sijaitsevalle Roverin tehtaalle. BMW päätti kuitenkin myydä tehtaan, ennen kuin tukipaketti voitiin hyväksyä.

Kolmansiin maihin tehtäviä suoria ulkomaisia investointeja edistävät hallitusten tukitoimet voivat olla valtion tukea. Tällä valtion tuella voi mahdollisesti olla myönteisiä vaikutuksia, koska se edistää Euroopan teollisuuden kilpailukykyä. Varoilla voidaan tukea pk-yritysten kehitystä ja edistää yhteisön muita tavoitteita, kuten siirtymävaiheessa olevien talouksien mukauttamista tai kolmannen maailman talouskehitystä.

"Tuki ympäristönsuojelulle" sisältää alaryhmän, jonka jotkut jäsenvaltiot ovat luoneet kannustaakseen hiilidioksidin ja muiden kaasupäästöjen vähentämistä. Ympäristönsuojelulle myönnetty tuki auttaa eri toimialoja ottamaan käyttöön uutta teknologiaa, joka lisää uusiutuvien energialähteiden käyttöä sekä vähentää energiankulutusta ja päästötasoja. Tämän lisäksi myönnetään myös verovapauksia, jotka auttavat keventämään Kiotossa määrättyjen päästöjä koskevien velvoitteiden vuoksi kasvanutta yritysten verorasitusta. Monet jäsenvaltiot ovat myöntäneet verovapauksia, koska ne pelkäävät verorasituksen kasvun heikentävän tiettyjen toimialojen kilpailukykyä. Siksi on otettu asteittain käyttöön päästöverojärjestelmiä, joissa energiantensiivisille toimialoille myönnetään väliaikaisia verovapauksia.

Jäsenvaltiot käyttävät erilaisia tukivälinetyyppejä. Nämä tukivälineet on jaoteltu luokittelua varten ryhmiin. A-ryhmään sisältyvät hallituksen erilaiset tukimuodot, kuten avustukset, korkotuet ja verovapautukset. A-ryhmää käytetään useimmiten valmisteteollisuudelle myönnettävien tukien yhteydessä. Avustusten osuus tuesta on 58 % ja verovapautusten osuus 23 %. Valtion pääomarahoituksen muodossa myönnettävä tuki on luokiteltu B-ryhmään, ja sen osuus on vain 4 % kaikesta teollisuudelle myönnetystä tuesta. C-ryhmään luokiteltu tuki

sisältää halpakorkoiset lainat ja verojen lykkäykset. Edellisen osuus valmisteteollisuudelle myönnetystä kokonaistuesta on 11 % ja jälkimmäisen 1 prosentti. Verojen lykkäyksiä (poistojen nopeuttaminen ja verovapaiden varantojen muodostaminen) käytetään yhteisössä harvoin.

Valmisteteollisuudelle myönnetty tuki voidaan jaotella rahoitusmuodon mukaan. Budjettirahoitus, joka koostuu tuesta, pääomarahoituksesta, halpakorkoisista lainoista ja takuista, on suosituin rahoitustapa. Budjettirahoitusta käytetään Itävallassa ja Espanjassa rahoittamaan käytännöllisesti katsoen kaikkea valtion tukea, ja sitä käytetään myös Suomessa, Luxemburgissa ja Isossa-Britanniassa rahoittamaan yli 90 % tuesta. Veronkevennyksiä (veronpalautukset ja verojen lykkäykset) käytetään laajimmin Belgiassa, Tanskassa, Irlannissa ja Italiassa.

Valtion tukea myönnetään myös tilapäisesti, ja tähän kuuluu tuen myöntäminen ennalta määrittämättömien rahoitusmekanismien kautta. Pääosa tilapäisestä tuesta ohjataan yritysten saneeraukseen tai rakenneuudistukseen. Teräs- ja laivanrakennusalojen rakenneuudistukseen tarkoitetun tuotantotuen osuus oli vuosina 1994–1996 noin 50 % tilapäisesti myönnetystä tuesta ja vuosina 1996–1998 42 %. Jäljellä oleva tilapäisesti myönnetty tuki myönnettiin 55 yrityksen pelastamiseen ja rakenneuudistukseen. Tilapäinen tuki laski tuotantotuen osalta 11 prosentista (1994) 4 prosenttiin (1998). Tilapäinen kokonaistuki laski 18 miljardista eurosta (1994) 7 miljardiin euroon (1998).

Terästeollisuus ja terästukisäännöt

EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c kohdan mukaisesti jäsenvaltioiden myöntämät avustukset tai tuki tai kaikki jäsenvaltioiden määräämät erityismaksut, olivat ne sitten millaisia tahansa, on kielletty. Vuodesta 1981, jolloin ensimmäiset terästeollisuuden tukisäännöt tulivat voimaan, tukea on myönnetty hyvin rajoitetuissa ja tarkoin määritellyissä tapauksissa, joita ovat tutkimus ja kehittäminen, ympäristönsuojelun sekä tuki terästehtaiden sulkemisen yhteydessä. Näissä tapauksissa tuen katsotaan hyödyttävän terästeollisuutta ilman, että markkinat vääristyvät.

Komission päätöksellä N:o 2496/96/EHTY, tehty 18 päivänä joulukuuta 1996, määritellään nämä yhteisön säännöt valtion tuesta terästeollisuudelle (terästukisäännöt), joita sovelletaan heinäkuuhun 2002 asti, jolloin EHTY:n perustamissopimus raukeaa.

Säännöt sisältävät myös nykyistä investointitukea koskeva poikkeussääntö, joka koskee vain Kreikkaa eikä voi ylittää tiettyä kokonaismäärää.

Katsauksesta käy ilmi, että valtion tuki terästeollisuudelle oli keskimäärin noin 260 miljoonaa euroa vuosina 1996–1998. Tämä merkitsee merkittävää yli 80 % laskua edelliseen ajanjaksoon 1994–1996 verrattuna. Tänä aikana myönnetty tuki oli EHTY:n perustamissopimuksen 95 artiklan nojalla suunnattu pääasiassa rakenneuudistukseen ja kapasiteetin pienentämiseen Saksan uusissa osavaltioissa, Espanjassa, Portugalissa, Italiassa, Irlannissa ja Itävallassa. Tuen väheneminen 1996–1998 näyttäisi viittaavan siihen, että rakenneuudistus on saatu lähes päätökseen.

II osio – Maataloustuki

Maataloustuen osalta jäsenvaltioiden vuotuiset budjettimenot olivat vuosina 1994–1996 keskimäärin 14 515 miljoonaa euroa. Vuosina 1996–1998 summa oli laskenut 13 339 euroon. Näissä summissa ovat mukana suorat maksut, tuotannon vähentämiskustannukset ja yhteisön tason yleiset palvelut.

III osio – Kalastustuki

Kalastusala saa merkittäviä valtion tukisummia yhteisen kalastuspolitiikan puitteissa. Tuen keskimääräiset tasot ovat laskeneet 293,66 miljoonasta eurosta (1994–1996) 259,71 miljoonaan euroon (1996–1998).

IV osio – Kivihiilikaivostuki

Tuki työllistettyä henkilöä kohti laski hiukan yleisesti 46 656 eurosta (1994–1996) 44 173 euroon (1996–1998). Tämä johtui osittain siitä, että Ranskan ilmoittamaa tukea ei otettu mukaan, koska komissio tutkii edelleen Ranskan toimittamia lukuja.

V osio – Liikennetuki

Komissio hyväksyi vuonna 1994 valtion tukea lentoliikennealalle koskevat tiukat suuntaviivat, jotka vahvistivat "kerrasta poikki" -periaatteen. Tätä alaa on vapautettu asteittain, ja vapauttaminen saatiin päätökseen vuonna 1997. Rakennuudistuksen tilapäinen tuki nousi huippulukemiin vuonna 1994, mutta on sittemmin laskenut merkittävästi. Tälle alalle myönnetyn tuen osuus on vain 1 % kaikesta tuesta ja 3 % valmisteteollisuudelle myönnetystä tuesta.

Komissio hyväksyi vuonna 1996 valkoisen kirjan, jossa määritettiin strategia rautateiden uudistamiseksi ja rahoittamiseksi. Saatavilla olevan aineiston mukaan tukitasot näyttävät laskeneen vuosina 1996–1998. Komissio tiukensi vuonna 1997 valtion tukea koskevia suuntaviivoja meriliikenteen alalla. Tämän takia myönnetyn tuen määrät laskivat yleisesti, ja tuki on nykyään erittäin alhainen.

VI osio – Rahoituspalvelujen tukeminen

Rahoituspalvelujen tukeminen on suhteellisen vähäistä verrattuna kokonaistukea koskeviin lukuihin, vaikka se onkin raporttiajanjakson kuluessa noussut jatkuvasti, mutta hitaammin kuin aikaisempina kausina. Rahoituspalveluille Ranskassa ja vähäisemmässä määrin Saksassa, Irlannissa, Italiassa ja Portugalissa myönnetty tuki on noussut vuosittaisesta keskimääräisestä 1 959 miljoonasta eurosta (1994–1996) 3 283 miljoonaan euroon nykyisen raporttiajanjakson aikana.

Saksaa, Irlantia ja Portugalia lukuun ottamatta tämä tuki on lähes kokonaisuudessaan kohdistettu perusteellisiin rakennuudistuksiin ja se on riippuvainen mm. kyseisten yritysten markkinaosuusien supistumisesta. Näiden yritysten rakennuudistukset ovat ennakoivat lisäksi usein yritysten myöhempää yksityistämistä.

Suurin osa tälle alalle myönnetystä tuesta hyödyttää vain pientä yritysten joukkoa. Sen vuoksi tämän alan valtion tukia ja kaikkia meneillään olevia rakenneuudistuksia on seurattava tarkasti ja jatkuvasti. Tämä on erityisen tärkeää pankkialalla, jossa luottolaitosten kasvukapasiteettia rajoittavat Euroopan pankkitoimintasäännösten mukaiset vakavaraisuusehdot. Yhteisön vakavaraisuussuhde rajoittaa luottolaitosten liikkumavaraa siihen asti, kunnes ne saavat houkutelluksi uutta pääomaa tai lisäävät pääomaansa kasvaneiden voittojen kautta. Pääomasiirrot tai vastaavat tuet vaikuttavat siis suoraan edunsaajien toimintaan ja saattavat vääristää kilpailua paljon enemmän kuin tuen rahallisesta arvosta voisi päätellä.

VII osio – Matkailun, tiedotusvälineiden ja kulttuurin tukeminen

Jäsenvaltiot myöntävät valtion tukea matkailulle, tiedotusvälineille ja kulttuurille pk-yritysten monialaisten tukijärjestelmien ja aluetukijärjestelmien kautta. Komissio on yleensä hyväksynyt tämän tuen myöntämisen alueellisten kehysten tai valtion tukea säätelevien yleisten sääntöjen nojalla. Italia myöntää eniten varoja matkailua tukeville ohjelmille. Ranska, Italia, Ruotsi ja Iso-Britannia ovat myöntäneet edellä mainittuja keskimääräisiä tukia tiedotusvälineiden tukemiseksi ja kulttuurin edistämiseksi.

VIII osio – Työllisyyden ja koulutuksen tukeminen

Jäsenvaltioiden työllisyyden ja koulutuksen edistämiseksi tai helpottamiseksi käyttämät kannustavat järjestelmät ovat yleisesti saatavilla, ja siksi niitä ei sovelleta erityisesti mihinkään alaan. Yleisiä työllisyystoimenpiteitä ei aina pidetä valtion tukena. Komissio saattaa kuitenkin todennäköisesti katsoa sellaisten järjestelmien, jotka eivät ole kaikkien ulottuvilla, sisältävän valtion tukeen liittyviä aineksia. Italia myöntää merkittäviä tukia työllisyydelle; seuraavina tulevat Espanja, Belgia ja Portugali. Iso-Britannia ja Tanska myöntävät merkittäviä tukia koulutukselle.

IX osio – Kansallisen tuen kokonaismäärä yhteisössä

Kansallisen tuen kokonaismäärä EU:ssa laski 93,127 miljardiin euroon vuosina 1996–1998, kun se vuosina 1994–1996 oli 104,215 miljardia euroa. Kun kokonaisluku jaetaan eri aloille, nähdään, että valtion tuki on vähentymässä lähes kaikilla aloilla tiedotusvälineitä ja kulttuuria sekä rahoitus- ja muita palveluja lukuun ottamatta. Laskua on tapahtunut pääasiassa valmisteteollisuudessa ja rautatieliikenteen alalla, mutta on tärkeää muistaa, että tukitasot ovat näillä aloilla edelleen hyvin korkeita. On myös tärkeää huomata jäsenvaltioiden maksamien tukien tasoerot. Valtion tuen osuus BKT:sta on erityisen korkea Portugalissa, Italiassa ja Saksassa, kun taas Suomen, Ison-Britannian, Luxemburgin ja Hollannin prosenttiosuudet ovat suhteellisen alhaisia. Jos analyysin perusteena ovat kustannukset henkilöä kohti, luvut ovat korkeimpia Saksassa ja Italiassa, yli 700 euroa, ja alhaisimpia Suomessa ja Isossa-Britanniassa, alle 300 euroa henkilöä kohti.

3. Tulokset

Vaikka valtion tuen kokonaistaso on laskenut kaikissa jäsenvaltioissa Ranskaa, Irlantia ja Portugalia lukuun ottamatta, maiden välillä on vielä merkittäviä tuen määriä koskevia eroja. Tuki väheni eniten Saksassa (8 miljardia euroa) ja Italiassa (2 miljardia euroa). Valmisteteollisuudelle myönnetty tuki on laskenut 15 prosentilla, mutta pudotus johtuu lähes

kokonaan tukitasojen alentumisesta Saksassa ja Italiassa. Valmisteteollisuuden tuen osuus on laskenut 84 prosentista 80 prosenttiin neljässä merkittävimässä kansantaloudessa (Saksassa, Italiassa, Ranskassa ja Isossa-Britanniassa), kun taas koheesiomaissa tuki on noussut 7,8 prosentista 9,3 prosenttiin. Suurin osa valmisteteollisuudelle myönnetystä tuesta unionissa on suunnattu alueellisiin tavoitteisiin, joissa se on tarkoitettu vähiten kehittyneille alueille. Valmisteteollisuuden alakohtainen tuki on laskenut 8 prosenttiin.

Budjettirahoitus on edelleen kaikkein suosituin muoto valtion tuen myöntämiseksi verohelpotusten sijasta. Tilapäisen tuen osuus on vieläkin suhteellisen suuri, mutta sen määrä laskee jatkuvasti. Kokonaistukitasot ovat laskeneet 104 miljardista eurosta (1994–1996) 93 miljardiin euroon (1996–1998). Tuki on vähentynyt lähes kaikilla aloilla lukuun ottamatta rahoitus- ja muita palveluja sekä tiedotusvälineitä ja kulttuuria.

4. Päätelmät

Jokaisen jäsenvaltion on noudatettava budjettikuria edelleen sekä euroalueen sisäisten että sen ulkopuolisten maiden kestävän taloudellisen menestymisen takaamiseksi. Katsauksessa todetaan tuen vähentymisen johtuvan budjettikurista, mutta ilmoitetut tukitasot ovat vielä korkeita ja edustavat huomattavaa vähentämistä tulevissa ponnisteluissa julkisen rahoituksen tehokkuuden parantamiseksi. Valtion tuen valvonnalla on ratkaiseva asema rakennemuutoksen helpottamisessa Euroopan taloudessa, koska se edistää julkisen sektorin luomien esteiden kumoamista. Tämän pitäisi tehostaa pitkällä aikavälillä eurooppalaisten yritysten kilpailukykyä ja parantaa kilpailukykyä myös maailmanlaajuisella tasolla. Komissio tunnustaa myös tarpeen kaventaa koheesioeroa valtion tuessa nykyisen valvonnan aikana.

Komissio hyväksyy valtion tuen useita tarkoituksia varten, joiden katsotaan olevan yhteisen edun mukaisia. Hyväksyttäviä valtion tuen kohteita ovat T&K, pk-yritykset, ympäristönsuojelu, koulutus, työllisyys ja aluetuki. Katsauksessa todetaan, että korkeiden tukitasojen säilyttäminen edellyttää jäsenvaltioiden jatkuvaa painostamista tukitasojen vähentämiseksi etenkin valmisteteollisuudessa. Nykyisiä sääntöjä parannetaan parhaillaan uusien valtion tukea koskevien suuntaviivojen ja kehysten avulla, ja siinä hahmotellaan edelleen suuntaviivoja uusille aloille, esim. ympäristönsuojelua ja työllisyyden suuntaviivoja varten. Komissio tarkastelee myös valtion tuen asemaa riskipääomamarkkinoilla ja jatkaa äskettäin vapautettujen alojen, kuten energia-alan, kehityksen seuranta.

Komission 26. tammikuuta 2000 antamassa talousuudistusta koskevassa kertomuksessa painotetaan tarvetta säilyttää valtion tuen yleinen laskusuunta ja suositellaan, että jäsenvaltiot ponnistelevat vieläkin voimakkaammin alakohtaisten ja tilapäisten tukien välttämiseksi. Kertomuksessa korostetaan strategioiden kehittämisen tarvetta, tarkoituksena vähentää valtion kokonaistukea avoimuutta lisäämällä. Kertomuksessa väitetään, että tuki olisi ohjattava horisontaalisiin tavoitteisiin ja että sitä pitäisi myöntää vain, jos se on perusteltua taloudellisten syiden takia. Valtion tuen pitäisi edistää selkeästi yleistä hyvinvointia ja se olisi suunnattava mm. aluekehitykseen, ympäristönsuojeluun, T&K:hon ja innovaatioihin.

Avoimuutta lisätään seuraavina kuukausina luomalla perusta valtion tukia koskevalle rekisterille ja tulostaulukolle. Komission jäsen Monti on toistuvasti ilmaissut tukensa tälle aloitteelle ja antanut lupauksen tällaisen valtion tukea koskevan tulostaulukon laatimisesta muutamia kuukausia sitten. Esittelijä tukee komission julkaisemisen aikataulua. Katsauksessa

myönnetään myös, että aineiston keruun ja laadun parannukset lisäävät avoimuutta. Siksi on olennaista, että rekisterin ja tulostaulukon käyttöönotossa edetään pitemmälle ja nopeammin.

Itse katsausta koskevien parannusten suhteen esittelijä pitää valitettavana, että valtion tukea koskevat tiedot esitetään edelleen vain yhteenlasketussa muodossa. Näin ollen tulevaisuudessa on julkaistava täsmällisempiä tietoja myönnetyn tuen tarkoituksesta, sen kohteena olevista aloista ja sitä vastaanottavista yrityksistä. Komission on muutettava yhdeksättä katsausta siten, että siinä on täsmällisempi arvio valtion tuen valvonnan soveltamisesta rahoituspalvelujen alalla, koska tällä alalla myönnetyllä valtion tuella voi olla suhteettoman suuri vaikutus kilpailuun. Komission on lisäksi sisällytettävä tuleviin katsauksiin jakso, jossa arvioidaan raporttiajanjakson jälkeisiä tapahtumia ja annetaan komission arvio tulevaisuuden trendeistä.

Komissio haluaa edelleen kaventaa rikkaimpien jäsenvaltioiden ja neljän koheesiomaan valtion tuen tason välistä eroa. Laajentumisen takia on tarpeellista varmistaa, että yhteisön valtion tukea koskevat standardit otetaan käyttöön myös jäsenyyttä hakeneissa valtioissa.